

Sosiaalipolitiikka, arvot ja hyvinvointi. Sosiaalipolitiikan päivät Turussa 27.–28.10.2011

Janus vol. 20 (1) 2012, 60–66

Yleisteema, pääpuhujat ja pikkuplenaristit

Turun sosiaalipolitiikan päivien teema, Sosiaalipolitiikka, arvot ja hyvinvointi, käsitteli yhteiskunnan rakenteiden, sosiaalipolitiikan arvovalintojen ja yksilöiden hyvinvoinnin välisiä kytkentöjä. Pääpuhujina olivat professori Bill Jordan Plymouthin yliopistosta ja professori Stefan Olafsson Islannin yliopistosta. Jordan korosti erityisesti arvovalintojen merkitystä yksilöiden hyvinvoinnille. "Bisnesyhteiskunnan" arvot ovat selvästi katkaisseet myönteisen hyvinvointikehityksen monissa maissa. Taloudellisen kasvun ja kehityksen merkityksen korostaminen ei ole estänyt taloudellista katastrofia. Olafsson puolestaan pohti hyvinvoinnin käsitteistöä ja mittaamista. Hän esitteli laajaa kansainvälistä hyvinvointia koskevaa aineistoaan ja sen pohjalta tekemiään tutkimuksia. Aineiston pohjalta muodostuvista maaryhmistä hyvinvointi oli useimpien mittausten osalta korkeinta Pohjoismaissa. Teoreettisesti tarkastelu korosti sosiaalisen pääoman, demokratian toimivuuden ja hyvinvointivaltion merkitystä yksilön hyvinvoinnille.

Pääpuhujien ohella sosiaalipolitiikan päivien yleisohjelmassa oli pikkuplenaari, jossa Turun yliopiston jatko-opiskelijat esittelivät tutkimuksiaan. Saara Hämäläinen käsitteli sosiaalipolitiikan vaikutusta köyhyyden vähenemiseen Euroopassa. Merita Jokelan aiheena oli kotiapulaisten paluu työmarkkinoille. Rolle Alho puolestaan analysoi kahden ammattiliiton maahanmuuttaja- ja maahanmuuttajastrategioita ja Markus Kainu

tulonsiirtojärjestelmän köyhyysvaikutuksia laajentuneessa EU:ssa.

Työryhmät

Kuten viime vuosina sosiaalipolitiikan päivillä on ollut tapana, työryhmiä kokoontui runsaasti. Yhteensä 14 työryhmän teemat vaihtelivat asumisesta lasten hyvinvointiin sekä terveydestä ympäristön ja sosiaalipolitiikan keskinäisuuhteisiin.

Asumisen ja asuntopolitiikan tutkimuksen työryhmässä pidettiin seitsemän esitelmää. Ilona Akkila arvioi Helsingin Kalliossa asuvien lapsiperheiden asumispreferenssejä. Hilka Heinosen ja Risto Haverisen aiheena olivat naapuruuskiistat Pohjois-Karjalassa. Outi Jolanki ja kumppanit esittelivät vanhuuden asumisesta ja muuttamisesta. Sari Puustisen paperi käsitteli asuntosektorin ominaispiirteitä Helsingin metropolialueella. Jarkko Rasinkankaan teemana oli sosiaalinen erilaistuminen ja maahanmuuttajien asumisen keskittyminen Turun kaupunkiseudulla. Työryhmän lopuksi Hannu Ruonavaara vertaili Suomen asuntopolitiikkaa muihin Pohjoismaihin.

Eläketutkimuksen työryhmässä oli esillä neljä tutkimusta. Pertti Taskinen käsitteli Työvoimatutkimuksen yhteydessä toteutettavaa niin sanottua ad hoc -lisätutkimusta, jossa selvitetään työstä eläkkeelle siirtymistä Euroopan Unionin jäsenmaissa. Taina Leinosen aiheena oli sosioekonomisten tekijöiden merkitys työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisessä ja eläkkeelle siirtymisen terveysvaikutukset. Hänen väitöstutkimukses-

saan selvitetään laajaan rekisteriaineistoon perustuen masennuslääkkeiden käytön muutoksia ennen ja jälkeen työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä. Juha Knuutin tutkimuksessa ”*Kasvaako palkka eläkeikään saakka? - Kohorttianalyysi yli 53-vuotiaiden ikä-palkkaprofiileista ja muutoksista*” selvitetään vuosina 1934–1950 syntyneiden ikä-palkkaprofiilia ja sen muotoa. Tutkimuksessa tarkastellaan vuosina 1987–2007 toteutuneita työtuloja. Pauli Forma esitteli Kevan osatyökyvyttömyyseläketutkimusta. Kevassa on vuoden 2011 aikana toteutettu osatyökyvyttömyyseläkkeisiin kohdistuva tutkimus, jossa on hyödynnetty erilaisia aineistoja. Ensimmäisessä osatutkimuksessa on haastateltu osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevia työntekijöitä esimerkiksi siitä, miten heidän työpaikallaan on suhtauduttu osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevaan työntekijään ja miten erilaiset käytännön järjestelyt työpaikalla ovat sujuneet. Toisessa osatutkimuksessa on tarkasteltu, miten osatyökykyisten työssä jatkaminen näkyy kunta-alan organisaatioiden strategioissa ja kolmannessa osatutkimuksessa on seurattu osatyökyvyttömyyseläkkeellä olevien pysymistä osatyökyvyttömyyseläkkeellä ja siirtymistä muille eläkkeille.

Eurooppalaisten elinolot -työryhmä koostui kuudesta esityksestä. Markus Kainu tarkasteli esityksessään Eurooppa 2020 kasvustrategian köyhyyden ja syrjäytymisen vähentämisen tavoitteisiin liittyviä seurantaindikaattoreita 27 EU-maassa, erityisesti sitä, miten köyhyyden ja syrjäytymisen riski paikantuu maantieteellisesti ja sosioekonomisesti sekä mitä yhteyksiä on makrotason muuttujien ja köyhyyden eri ulottuvuuksien välillä. Jani Erolan esitys käsitteli lasten vaikutusta miesten ja naisten taloudelliseen hyvinvointiin, elämään tyytyväisyyteen ja sosiaalisiin suhteisiin 14 Euroopan maassa vuosina 1994–2001. Heikki Ervasti ja Anniina Kaittila analysoivat parisuhteessa riitelyä valtaresurssiteorian, työn ja perheen yhdistämisen sekä sukupuolirooliasenteiden lähtökohdista. Kaikki nämä teoreettiset oletukset saavat jos-

sain määrin tukea, mutta eri teorioiden saama tuki on ehdollista pariskuntien iän suhteen. Ilpo Airio esitteli alustavia tuloksia avo-/avioeron taloudellisista, sosiaalisista ja terveydellisistä vaikutuksista eri Euroopan maissa. Tulosten mukaan naisten taloudellinen asema heikkenee eron jälkeen, kun taas miesten taloudellisessa tilanteessa on havaittavissa lievää paranemista. Anita Haatajan esitys oli metodologinen opetus siitä, mitä rajoituksia eurooppalaiset elinoloaineistot sisältävät. Haataja esitteli kahta tutkimusaihetta – yksinasumista ja työllisyyttä. Hän havainnollisti, millä tavoin aineistot saattavat rajoittaa sitä, mihin tutkimuskysymyksiin ylipäänsä voidaan vastata. Työryhmän päätti Jenni Blomgrenin esitys eläkkeelle siirtymisen vaikutuksista koettuun terveyteen ja elämään tyytyväisyyteen Euroopassa. Koettua terveyttä koskevien alustavien tulosten mukaan eläkkeelle siirtymisellä oli pieni myönteinen vaikutus Suomessa, mutta toisin kuin Tanskassa, Iso-Britanniassa ja Italiassa, joissa eläkkeelle siirtyminen ei vaikuta koettuun terveyteen.

Hyvinvoinnin ja eriarvoisuuden mekanismit -työryhmässä pidettiin kahdeksan esitystä. Antti Tanskanen tarkasteli markkinaehtoisen vuokratyön yleistymistä ja sitä, miten vuokratyö on huonolaatuisempaa kuin pysyvä työ ja miten markkinaehtoisuudella on selkeä yhteys tähän. Minna van Gerven tarkasteli sitä, miksi työkyvyttömyyspolitiikassa ja työkyvyttömyyseläkkeissä ei ole tapahtunut paradigmasiirroksia Suomessa, mutta Alankomaissa on tapahtunut selkeä muutos. Eroa hän selitti institutionaalisilla rakenteilla. Laura Toivonen ja Lauri Mäkinen esittelivät, miten kollektiiviset järjestelmät vaikuttavat olennaisesti eri hyvinvointivaltioiregimien suhteellisiin asemiin järjestelmien kattavuuden ja toimintaperiaatteiden osalta. Anne Määttä tarkasteli poiskäännyttämistä empiirisenä kysymyksenä kuvaten asiakkaiden kokemusta siirännästä, sulkeumasta ja torjunnasta. Mikael Nygård esitteli Gunborg Jakobssonin kanssa työstämäänsä eläkeläisten poliittista toimintaa

koskevaa artikkeliluonnosta, joka perustui Suomen ja Ruotsin alueelliseen vertailuun. Tulosten mukaan ikä vähentää poliittista aktiivisuutta, mutta maiden välillä ja sisällä on eroja esimerkiksi institutionaalisen ja ei-institutionaalisen toiminnan välillä. Teppo Eskelinen ja Ville-Pekka Sorsa jäsensivät eliitin talouspuhetta viiteen ryhmään faktalauseita, jotka koskivat julkistaloutta, päätöksentekoa, julkistalouden hyveitä, julkistalouden vaatimuksia ja julkistaloutta taloutena. Juho Saari tarkasteli eriarvoisuutta väliksymyskeskustelujen kautta. Elisabeth Hästbacka esitteli tutkimustaan, joka käsitteli vammaisuuden ymmärtämistä vammaispoliittisen selontalon yhteydessä käytyjen eduskuntakeskustelujen kautta. Hän tarkasteli erityisesti kolmea teemaa, jotka olivat vammaisten ryhmät, aktiivisuus, ja eri sektoreiden (kunta, järjestöt ja yksityiset yritykset) roolit. Työryhmässä oli 20 kuulijaa.

Ikäihmisten hyvinvointitarpeet -työryhmässä oli kahdeksan esitystä. Ensimmäisen kokoontumisen esitykset kytkeytyivät asiakaslähtöisyyteen: mitä sillä tavoitellaan, mitä se konkreettisesti tarkoittaa ikääntyvien palveluissa ja miten se toteutuu. Leena Kaljunen esitteli Ikääntyvien hyvinvointitarpeista palvelujärjestelmän uudistamiseen – WellServ – -hanketta. Tavoitteena on kehittää ja uudistaa hyvinvointipalvelujärjestelmää ikääntyvien tarpeista lähtevien hyvinvointipalvelukonseptien avulla. Tuulikki Ylä-Outisen analyysissa ikäihmisten arjen sekä kotona tai palvelutalossa asumisen narratiiveista muodostui neljä erilaista toimijaa: aktiivisen toimijan tarina, mukautujan tarina, sivustakatsojan tarina ja vaihtoehtoja vailla olevan toimijan tarina. Daniela Grudinschi esitteli vanhusten hyvinvointipalvelujen arvoverkkoja. Arvoverkkojen tunnistamisen tavoitteena on lisätä toimijoiden ymmärrystä eri yhteistyötahojen merkityksestä työprosessissa. Helena Tuorila pohti esityksessään ikääntyvien tee se itse -hoivapalveluja, joissa koti ja tieto saavat uusia merkityksiä. Kehittyvä terveysteknologia mahdollistaa, että kansalaiset itse huolehtia kotona tehtäviä, jot-

ka ammattilaiset ovat aiemmin hoitaneet. Toisen kokoontumisen esitykset ankkuroituivat talouden kysymyksiin ikäihmisten hyvinvoinnin kontekstissa. Sanna Suomalainen ja kumppanit esittelivät tutkimusta seniori-ikäisten asumisesta ja palveluista. Tulosten mukaan seniori-ikäiset haluavat asua ensisijaisesti kotona ja he toivovat hoivan rahoituksen olevan pääosin verorahoitteista. Myös vakuutusperusteiset hoivapalvelut tulivat myös vaihtoehtona esille ja yksityisten palveluiden tuottajana toivottiin olevan paikallinen yritys. Hanna Inkeroinen pohti esityksessään, miten kuvata ikääntyneiden hyvinvointia kunnan virkamiehille, jotta hyvinvointitietoa käytettäisiin hyväksi päätöksenteossa ja suunnittelussa. Talouteen, palvelujen laatusuositukseen ja terveyteen liittyvät indikaattorit eivät varsinaisesti kuvaa ikääntyneiden hyvinvointia. Anna-Riitta Lehtinen esitteli köyhyyden ja syrjäytymisen määrittelyä viitebudjetin avulla. Tarkastelun kohteena ovat yli 65 vuotta täyttäneet yksin asuvat ja siinä erityisesti tulot, kulutus ja elinolosuhteet. Tavoitteena on löytää köyhyyden ja syrjäytymisen indikaattoreita. Katja Pynnönen esitteli ikäihmisten kulttuurihanketta "50+. Ikä, ikääntyminen ja sukupolvet". Hankkeen tavoitteena on saada tietoa, missä määrin ikääntyneet ja ikääntyvät käyttävät erilaisia kulttuuripalveluja. Kulttuurilaisuuksiin osallistumiseen vaikuttivat muun muassa yksilön resurssit (talous, terveys), kiinnostus, tarjonta, aika ja yksilön aktiivisuus.

Kulttuuripolitiikan työryhmässä pidettiin viisi monitieteistä alustusta. Heidi Elmgren esitteli käynnistymässä olevaa väitöskirjatyötään, jossa hän tutkii mahdollisuuksien tasa-arvon lähtökohdista musiikkikoulutusjärjestelmään sisältyvää jatkuvaa suoritusten arviointia ja kulttuurisiin perustein tapahtuvaa "oikeutettua ulossulkemista". Sari Karttunen jatkoi arvokeskustelua pohtimalla indikaattorien käyttöä ja poliittisuutta kulttuuripoliittisessa asiantuntijatyössä. Indikaattorien käyttö voi edistää kulttuurin välinearvoistumista, mutta myös nostaa kulttuuripolitiikan tavoitteet esiin eksplisiittisemmin kuin muutoin tapahtui-

si. Pauli Rautiainen käsitteli apurahapäätösten oikeudenmukaisuutta. Hänen mukaansa vaatimukset sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta taitelijatuessa "puhtaan" laatuajattelun sijaan ovat ainakin julkisessa keskustelussa lisääntyneet. Juhana Venäläinen puolestaan näki uuden kulttuurin poliittisen taloustieteen perustuvan vapaan kulttuurin ideologiaan, josta hän otti esimerkeiksi "digitalismin" eli virtuaalisen verkostoitumisen sekä talonvaltausliikkeen. Hän katsoi kuitenkin, että nämä(kään) "vaihtoehtoliikkeet" eivät ole (vielä) onnistuneet luomaan kulttuurille vapaata tilaa vailla kytkentöjä taloudellisiin vaihtoarvoihin ja pääoman arvonnäköaloihin. Terhi Aaltosen alustus koski apurahojen varassa toimineita ikääntyneitä kuvataiteilijoita "vapaina taitelijoina", jotka edelleen haluavat toteuttaa luovuuttaan ja toimia taiteen kentällä täysipainoisesti. Eläkejärjestelmä ja ansaitun eläketurvan pienuus pudottavat useimmat apurahataiteilijat takuueläkkeen varaan, mikä vaikuttaa myös heidän mahdollisuuksiinsa saada arvostusta ja jatkaa toimintaansa taidemaailman arvostamina toimijoina.

Lasten ja lapsiperheiden hyvinvointi -työryhmä koostui kahdeksasta alustuksesta. Katja Repo käsitteli lapsen merkityksellistämistä lasten hoitotapaa koskevilla valinnoilla. Sirpa Kannasojä ja jatkoi analysoimalla vanhemmuustyyliä ja nuorten kokemuksia perheen toimivuudesta. Mirikka Danielsbackan alustus koski isovanhempien osallistumista murrosikäisten lapsenlasten elämään. Leena Lehtosen aiheena oli lapsiperheiden asunnottomuus. Anu Rajjas ja Marjaana Sailio tarkastelivat nuorten lapsiperheiden eroja. Sirkka Rousun aiheena oli kuntien lakisääteiden lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä hyvinvoinnin ja palveluiden tila Suomessa 2010. Kaksi viimeistä esitelmää liittyi perheiden taloudellisiin oloihin. Lassi Lainiala alusti perhepoliittisista indikaattoreista ja perheiden taloudellisesta hyvinvoinnista sekä Mia Hakovirta ja Minna Rantalaiho taloudellisesta eriarvoisuudesta lasten arjessa.

Markkinoitumisen vaikutuksia suomalaiseen hyvinvointipalvelujärjestelmään palvelujen tarjoamisen käytäntöjen sekä työntekijöiden ja asiakkaiden aseman kannalta tarkasteltiin työryhmässä, joka oli otsikoitu "*Muuttavatko hyvinvointipalvelujen markkinamekanismit palvelun käyttäjän ja palvelun ammattilaisen asemaa?*" Kolmessa ensimmäisessä esityksessä tarkasteltiin muutoksia vammaispalveluissa ja pohdittiin, miten palvelutuotantoa voisi kehittää asiakaslähtöiseksi. Tiina Lappalainen kertoi Invalidiliiton selvityksestä, jonka mukaan vaikeavammaisten henkilöiden asumispalvelut hankitaan monessa kunnassa ostopalveluina, eikä niitä toistaiseksi ole useinkaan kilpailutettu. Keskeistä asumispalvelujen kehittämisessä on taata se, että vammaiset palvelunkäyttäjät pääsevät riittävästi itse vaikuttamaan asumiseensa. Marika Ahlsten ja Susan Eriksson kertoivat henkilökohtaisen budjetoinnin kokeilusta kunnallisissa vammaispalveluissa. Sen puitteissa vammaisen ihminen voi yksilökohtaisen elämänsuunnittelun avulla tuoda esiin elämänlaatua parantavia tarpeita. Helena Hirvonen esitteli väitöskirjaprojektiaan, jonka tulokset osoittavat muun muassa, että sosiaali- ja terveysalalla työn mittaaminen ja arviointi on muuttanut työntekijöiden käsityksiä työn merkityksestä eikä arvioinnin käytännössä huomioida tarpeeksi työntekijöiden ymmärrystä hyvästä hoidosta ja hoivasta. Lina van Aerschot tarkasteli sosioekonomisen taustan vaikutuksia ikäihmisten sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttöön Suomessa. Hän osoitti muun muassa, että tulotasot ja koulutustausta liittyvät olennaisesti avun riittävyyteen ja yksityisten hoivapalvelujen käyttöön ja siten palvelujen markkinoituminen on riski ihmisten tasa-arvolle ja yhdenvertaisuudelle. Olli Karsio tarkasteli kolmannen sektorin palveluntuottajien näkökulmaa tilaaja-tuottajamalliin. Palvelujen kilpailutukseen perustuva malli on muuttanut hyvinvointipalvelujen hallintaa kohti bisneshenkistä kulttuuria, mikä on ollut huomattavissa esimerkiksi lastensuojelun tukipalveluissa, joissa yksityisen sektorin panos on kasvanut. Lopuksi Riitta-Maija Hämäläinen

Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta kertoi, että hankintayksiköissä julkisella sektorilla talous sanelee hankintojen tekemistä voimakkaasti ja että sosiaalisten näkökulmien soveltaminen on vielä toistaiseksi harvinaista.

Muuttoliike, etnisuus ja kotoutuminen -työryhmässä pidettiin neljä alustusta. Minna Säävälä tarkasteli etnisten ryhmien lasten ja nuorten terveys- ja hyvinvointieroja sekä koulun ja eri taustaisten perheiden välistä vuorovaikutusta. Ismo Söderling tarkasteli Turun ja Tampereen väestöllistä vetovoimaa (syntyvyys, kuolevuus ja muuttoliike). Tulosten perusteella havaittiin, että Tampereen väestönkasvu perustuu lähinnä luonnolliseen väestönkasvuun, Turun taas siirtolaisuuteen liittyvään maahanmuuttoon. Teemu Vauhkonen esitteli kokonaisvaltaista asiakaslähdistä ohjausmallia, jolla edistetään hyvinvointia ja työllistymistä. Tutkimuksessa selvitetään kokonaisvaltaisen palveluohjauksen vaikutusta erityisesti maahanmuuttajien, mutta myös kansuomalaisten hyvinvointiin ja työllistymiseen kuntouttavassa työtoiminnassa.

Lopuksi Paul Van Aerschot esitteli Suomen kotoittamislainsäädännön ja sen toimeenpanon kehitystä sekä arvioi sitä, missä määrin vuoden 2011 kotoittamislainsäädäntö turvaa maahanmuuttajien oikeudet ja millä edellytyksillä tämä voisi käytännössä toteutua.

Nuoret sosiaalipoliittisena kysymyksenä -työryhmässä esitettiin viisi alustusta. Aluksi Elina Palola ja Vappu Karjalainen esittivät pohdintoja sosiaalipoliittisesta nuorisotutkimuksesta. Henna Iso-niemen aiheena oli nuorten muuttaminen pois lapsuuden kodista. Maria Heiskanen esitelmöi nuorten miesten nettipelaamisen riskeistä. Ritva Nätkin tarkasteli nuorten aikuistumista ja vanhempien antamaa tukea. Maria Ohisalo ja Saija Turunen esittelivät kohdennetun nuorisotyön Luotsi-toiminnan arviointitutkimusta.

Sosiaalioikeus sosiaalipolitiikan välineenä -työryhmässä Asko Uoti esitelmöi sosiaali- ja ter-

veydenhuollon kunnallisista soveltamisohjeista ja Pekka Riekinen lapsen korvausvastuusta Pohjoismaissa.

Terveys-työryhmässä esitellyt tutkimukset liittyivät terveyteen, terveyskäyttäytymiseen, terveydenhuollon kehitykseen ja laatuun, terveyspolitiikkaan ja terveyden edellytysten eriarvoisuuteen edustaen erilaisia menetelmällisiä lähestymistapoja ja teoreettisia näkökulmia. Aloituspuheenvuorossa Yrjö Mattila kertoi Suomen terveydenhuollon kehityslinjoista 1800-luvulta nykyaikaan. Kehitykselle on ollut ominaista kuntien järjestämisvelvollisuus ja päättäntävalta. Saara Hämäläinen kertoi terveyspalvelujen saatavuutta Euroopassa koskevasta tutkimuksesta. Johanna Järvinen-Tassopoulos esitteli tutkimustaan rahapeliin ongelmapelaimisen nivoutumisesta terveyden ja sairauden kysymyksiin. Sosiaalisia, taloudellisia ja terveydellisiä haittoja ovat riippuvuuden, ahdistuksen ja masennuksen tunteet sekä itsetuhoisuuden, elämänhallinnan menettämisen, häpeän ja stigmatisoitumisen pelko. Olli Lehtonen ja kumppanit pohtivat alustuksessaan, onko yksilön uskolla hänen omiin kykyihinsä vaikuttaa elämään merkitystä terveyskäyttäytymiselle. Nuorilta aikuisilta kootun kyselyaineiston rakenneyhtälömallinnuksella he näyttivät, että pystyvyys osoitautui keskeiseksi tekijäksi terveyskäyttäytymisessä vaikuttamalla positiivisesti pyrkimyksiin huolehtia terveydestä, ja tyytyväisyys omaan terveyteen välittyi pystyvyyden kautta elämän tyytyväisyyteen. Päivi Ovaskaisen ja kumppaneiden alustuksessa analysoitiin elektronisista potilaskertomuksista yhdistetyn aineiston toimimista vanhusten hoitoketjun seuraamisessa ensiapupoliklinikalta yliopistosairaalaan, toiseen hoitoyksikköön tai kotiin. Osoittautui, että vain kolmasosalla yliopistolliseen keskussairaalaan lähetetyistä potilaista oli sopimuksen mukainen diagnoosi läheteessä ja että keskussairaalaan lähetettiin kaksi kertaa enemmän potilaita kuin kaupungin ja sairaanhoitopiirin kesken oli sovittu. Terveiden- ja vanhustenhuollon johtajilla

täytyisi olla mahdollisuus seurata potilaan hoitoketjua ja saada tarvittavat raportit luodakseen kokonaiskuvan hoitoketjusta.

Työ, perhe ja hyvinvointi -työryhmässä tarkasteltiin nimensä mukaisesti työhön, perheeseen, hyvinvointiin sekä niiden suhteisiin liittyviä kysymyksiä. Minna Salmen esitys käsitteli työn ja perheen yhteensovittamista suomalaisessa perhepolitiikassa. Tulosten mukaan perhepolitiikassa on keskitytty pitkälti perhevapaisiin ja niiden osalta erityisesti isien "kannustamiseen" perhevapaille jäämiseen. Jouko Nätti ja kumppanit tarkastelivat muuttuvia työaikoja ja niiden seurauksia työn ja muun elämän yhteensovittamiselle. Tulosten mukaan työajan autonomia on lisääntynyt. Samaan aikaan yhä useampi tekee kuitenkin pitkää työpäivää tai työajat ovat muutoin hankalia ajatellen perheen ja työn yhteensovittamista. Johanna Närvi esitteli lasten hankinnan ja hoivan ihanteita, käytäntöjä ja ehtoja epävarmoilla työmarkkinoilla äitien ja isien näkökulmasta. Erityisenä kiinnostuksen kohteena oli se, millaisia ehtoja epävarma työmarkkina-asema asettaa työtä ja perhettä koskeville valinnoille ja mahdollisuuksille. Niina Viitasalon tutkimus käsitteli ikäsyjinnän kokemuksia työssä. Alustavien tulosten mukaan ikäsyjinnän ilmenemistapoja ovat eristäminen, vähättely tai painostaminen erilaisissa työelämän tilanteissa, kuten palkkauksessa ja koulutukseen pääsemisessä. Timo Anttila ja kumppanit tarkastelivat tutkimuksessaan kodin ja työn yhteensovittamista kolmannen sektorin palkkatyössä. Tulokset osoittavat työn ja perheen yhteensovittamisen ongelmien olevan kolmannella sektorilla muita sektoreita yleisempiä ja ne ilmenevät esimerkiksi kokemuksesta kotiasioiden laiminlyönnistä.

Jessica Nisén käsitteli esityksessään perhetaustan yhteyttä koulutuksen mukaisiin eroihin syntyydyssä ja sitä, miten perheen lasten lukumäärä on yhteydessä, ei ainoastaan äidin tai isän koulutustaustaan, vaan myös siihen, miten koulutustausta on määrittynyt vanhempien perhe-

taustan mukaan. Karoliina Majamaan esityksessä perehdyttiin nuorten aikuisten auttamismalleihin avun saajan ja antajan näkökulmasta ja siihen, saavatko nuoret tukea omilta vanhemmiltaan vai kenties muualta, kuten ystäviltä, sisaruksilta tai puolison vanhemmilta. Salla Majanen tarkasteli esityksessään tilannetta, jossa hoivatyöntekijä on samanaikaisesti oman iäkkään äitinsä auttaja. Majanen on tutkimuksessaan haastatellut hoiva-alalla työskenteleviä naisia koskien palkkatyön ja omaishoidon yhteensovittamista. Vaikka näillä naisilla on kahdenlainen hoivavelvoite, ei oman äidin hoivaa koettu samalla tavalla työksi kuin palkkatyötä hoiva-alalla. Marjo Kuronen ja Teppe Kröger käsittelivät esityksessään paikallisten hyvinvointipalvelujen merkitystä työssäkäyvien naisten näkökulmasta. Tutkimushanke poikkeaa aiemmista perheen ja työn yhteensovittamista käsittelevistä vertailututkimuksista siten, että se keskittyy paikallistason ratkaisuihin kansallisen tai EU tasoisen tarkastelun sijaan. Tällöin saadaan esiin niitä prosesseja, joissa päätöksiä hyvinvointipalveluiden tuottamisesta tehdään ja mahdollisuuksia, joita naisille on tarjolla. Tiina Saari pohti esityksessään tietotyön työaikakontrollia ja psykologisia sopimuksia sekä sitä, miten tietotyön työaika hallitaan ja kenen nähdään olevan vastuussa työajan rajoista. Tulosten mukaan työajan hallinta ei aina ole helppoa, eikä vastuun määrittäminen ole yksinkertaista. Esimerkiksi ylitöitä ei nähdä aina merkinä tehokkaasta työnteosta, vaan ennemminkin työntekijän huonosta organisoituvuudesta.

Ympäristö-työryhmän avaussanoissa *Tuula Helne* totesi, että vaikka akateemisessa maailmassa on joitakin viitteitä ympäristökysymysten käsittelystä osana sosiaalipolitiikkaa tai laajemmin osana yhteiskuntapolitiikkaa, käytännön politiikassa yhteyttä ei vielä ole havaittavissa (esim. SATA-komitea). Syinä tähän voidaan nähdä muun muassa se, että sosiaalipolitiikka toimii osana ongelmallista talousjärjestelmää sekä se, että sosiaalipoliittinen järjestelmä on sektoroitunut ja ammatillisesti erikoistunut. Kattavin

selitys lienee yhteiskuntatieteiden antroposentrinen maailmankuva. Työryhmän esityksissä teemaa lähestyttiin monesta suunnasta. Robert Hagfors esitteli alustuksessaan selvitystään siitä, mikä olisi kohtuullinen kulutus erilaisissa kotitaloustyypeissä ja millaista se olisi, jos sitä arvioitaisiin 1970-luvun puolivälin näkökulmasta. Tuuli Hirvilampi toi esityksessään esille, että hyvinvointiteorioissa ja hyvinvointitutkimuksessa ei juurikaan huomioida ihmisen ja luonnonympäristön välisiä suhteita, mikä tekee hankalaksi käsitellä hyvinvoinnin turvaamista ekologisesti kestävässä rajoissa. Senja Laakson esitys käsitteli perusturvan varassa elävien kuluttamista. Hänen mukaansa perusturvan saajien materiaalityö on yli kaksinkertainen kestäväan tasoon nähden, vaikka se on alle puolet keskivertosuomalaisen materiaalityöjäljestä. Paula Saikkonen kuvasi päätöksenteon kyvyttömyyttä epävar-

muuden tilanteessa, jossa tieto ympäristöongelmasta ja sen mahdollisista riskeistä on riittämätöntä. Esimerkkinä hänellä oli saastuneen maaperän riskit Helsingin kaupungin päätöksenteossa. Miia Toivon esitys sisälsi menetelmällistä pohdintaa omaelämäkertojen ja päiväkirjojen tutkimuksesta institutionaalisen luontotiedon ja arjen suhteen tutkimuksessa. Yhteenvetona voi todeta, että ympäristön mukaan lukevan sosiaalipolitiikan tutkimus on toisaalta monimuotoista ja toisaalta riittämätöntä. Merkkejä siitä, että ympäristö on osa sosiaalipolitiikkaa tai ainakin sen marginaalissa, on havaittavissa, mutta tulevaisuudessa sen paikka on väistämättä sosiaalipolitiikan keskiössä.

Tekstin koosti päivien puheenjohtaja, professori Heikki Ervasti.